

Олег Шагала

Грішник. Почувши це слово, у багатьох одразу ж виникають не найкращі асоціації. Нам здається, що це саме та людина, з котрою не потрібно мати нічого спільного. А як Бог бачить грішника? Чи має він цінність в очах Господніх? Чи має він шанс на спасіння?

Святість – осердя ізраїльського народу

Якщо дивитися на історію ізраїльтян, то можемо побачити, що вони пройшли складний процес розвитку та становлення себе як нації і, найголовніше, як народу, обраного Богом. Протягом всієї історії Ізраїль завжди поставав перед небезпекою розчинитись, розпорозитись, змішатися з іншими народами. За кілька століть перед Христом ця небезпека загострилась. В часи насадження елліністичної культури євреї відчували необхідність укріплення захисту своєї ідентичності. Що для них було найважливішим? На якому фундаменті було закладено їхнє релігійне життя? – Безсумнівно – це храм і Закон, які повинні були вести людей до святості як найвищого добра.

В часи Ісуса Христа всі приймали головне твердження кодексу святості, де Господь через Мойсея промовив до народу: «Будьте святі, бо я святий» (Лев 19,2). Святість була визначальним критерієм для збереження ідентичності ізраїльського народу. Вона немов відокремлювала, вирізняла його серед усіх інших народів. Суворе дотримання Закону та регулярне відвідування храму були найкращими засобами, щоб жити у святості не допускаючи змішання з іншими культурами.

На перший погляд, все добре – Закон, храм, святість. Мета благородна – провадити богоугодне життя і зберегти ідентичність в середовищі язичників. Але тут виявився неочікуваний і небажаний результат – дискримінація всередині самого народу .

Священики та левіти почали займати «вищий» ранг святості в порівнянні з рештою народу. Ті, хто дотримувався кодексу святості та інших приписів, користувалися вищим авторитетом та достоїнством, ніж митарі, блудниці чи інші грішники, які постійно порушували Закон і таким чином ставали об'єктом ненависті, бо вважалися його зрадниками. З плином часу сталося так, що фарисеї, садукеї, книжники мали любов до Закону, але не людини. В такому середовищі, де святість визначалася формальним дотриманням Закону, вищезгадані грішники вважалися людьми, покинутими Богом. У народі їх зневажали та могли вирішувати: жити цій людині, чи ні. Вони – ніхто. Якщо вони зникнуть, всім буде байдуже, а, можливо, й радісно, бо на одного грішника стане менше. Саме в таких обставинах жили грішники. Нещастя, приниження, зневага, самотність, глузування – незмінні супутники їх земного життя. В таке середовище приходять Той, Хто не ділить людей на добрих і злих, Той, Хто посилає дощ на праведних і грішних, Той, що не прийшов праведників кликати до покаєння, а грішних.

«Цей грішників приймає і їсть разом з ними» (Лк 15,2)

Хто такі грішники часів Ісуса? Перш за все слід сказати, що грішниками називали не тих людей, які не знали і не дотримувалися Закону. Також не слід їх ототожнювати з людьми певних професій, які зневажалися в народі. Грішниками були ті, хто навмисно порушував Закон і не виявляв ніяких ознак покаєння. Вони відкидали Закон, здійснювали злочини та часто були колаборантами, тобто лояльними підлабузниками Римської імперії. Їх вважали зрадниками Господа.

У євангельських текстах з грішниками також ототожнювали митарів. Ця група людей збирала податки лише на дрібні товари і право проїзду великими дорогами чи містами. Їх слід відрізнити від іншої категорії митарів, які контролювали весь процес збору податків по цілих областях. Перш ніж стати таким податківцем, особа повинна пройти суворий відбір і мати великий авторитет в очах римських посадовців, але дрібні митарі, про яких ведеться мова на сторінках Євангелія, були здебільшого рабами чи простими підданими. Ця робота була для тих, хто був на маргінесі суспільства.

Якщо говорити про грішниць у середовищі жінок, то це були блудниці. Жінки, які займалися такою справою, були розведеними або вдовами, які не мали жодного захисту. Їх можна було побачити на празниках та забавах, куди вони приходили в пошуках клієнтів .

Фарисеїв, садукеев та інших законовчителів обурювало те, що Христос мав з грішниками дружні стосунки. В їх устах було одне: «Як же ж Він може їсти з грішниками?» (Мр 2,16). Чому Він не зберігає належної дистанції? Хіба може праведник подібне чинити?

Що означала спільна трапеза? У тодішній час, якщо ти ділиш з кимось стіл, значить ти належиш з ним до однієї групи. Таким чином різні групи виявляли різницю і окремішність від інших. Юдеї їли разом з юдеями, язичники з язичниками, багаті з багатими, бідні з бідними. Окрім цього процес споживання їжі супроводжувався ритуальними приписами, яких усі повинні були дотримуватися. Люди не їли будь з ким і будь-де, бо спільне споживання їжі за одним столом означало виявлення поваги, довіри, дружби.

Чому ж тоді Христос був присутній на трапезі в середовищі грішників? Така поведінка була нечувана. Ніхто з пророків раніше такого не робив. Якщо взяти до прикладу Івана Хрестителя, то він найбільше викривав і ганив грішників. Така постава Предтечі була цілком логічною і сприйнятною, бо він був пророком, охоронцем Закону. Натомість Христос, сідаючи за один стіл з різного роду грішниками, виражає свою любов та милосердя до них. Він не є розгніваним суддею, якому завдали кривду, а друг, що йде назустріч. Будь-хто може розділити з Ним трапезу, Він нікого не виганяє і не засуджує.

Царство Боже, до якого Спаситель нас кличе, – трапеза, стіл, приготований для всіх, і кожен, якщо хоче, може стати його учасником. Спільні трапези з грішниками мали і «терапевтичний» характер. В цих моментах Христос приймає грішників як друзів, звільняє від сорому, повертає їм відчуття гідності як образу Божого. Поруч з Христом грішник радіє і веселиться. Блудниці, митарі, мабуть, вперше відчули себе дітьми Божими. Таке ставлення Христа допомогло усвідомити їм своє гріховне становище і покаятися. Зневажливе ставлення з боку релігійної еліти не давало можливості поглянути з довірою до Бога.

Господь – це блага вість, а не небезпека. Він ставить грішників не перед лицем Закону, а перед любов'ю. Серед числа Його учнів був митар, який став апостолом і проповідував народам Христову науку. З поміж блудниць була Марія Магдалина, яка після зустрічі з Христом докорінно змінила своє життя та стала першою жінкою, яка дізналась про Воскресіння. Грішники, які вважалися в народі втраченими людьми, стали проповідниками Божого милосердя. І справді, як навчає Григорій Богослов: «Господь – лікар грішників, і тому Він завжди з ними» .

Батько, Який чекає

У відповідь на звинувачення фарисеїв щодо ставлення Христа до грішників Ісус розповідає притчу про милосердного батька (Лк 15,11-32). Блудний син – уособлення грішної людини, яка пішла «в далекий край». Багато екзегетів пояснює це як стан відірваності від Бога, розірвання з Ним стосунків та віддалення від Його дому. Як часто нам доводиться бачити блудних синів та дочок (згадаймо хоча б себе), які йдуть в «далекий край» і хочуть пожити «на повну», без жодних обмежень, не виконуючи ніяких вказівок, й отримати задоволення від усього, що його приносить? Та неодмінно настає час, коли виснажена такою свободою людина приходить до висновку, що щось треба змінювати. Що ми можемо зробити для добра цієї людини? Замість того, щоб її осудити, розкажімо їй про Батька, Який чекає на неї. Наше ставлення до грішника має бути відображенням Божого ставлення до нас. Тут влучними будуть слова папи Венедикта XVI, який каже, що «Ісус чинить так, як не під силу чинити жодній людині. Боже серце перетворює гнів і обертає покарання на прощення». Кожен грішник може бути впевненим, що Господь завжди його чекає, бо Він не хоче смерті грішника, а його навернення та спасення.

Олег ШАГАЛА, Ставлення Ісуса до грішників, або Ісус – друг грішників // СЛОВО №3 (75)